

ба 55151

М. Ч А Р О Т

891.72

Ба 55151

СОНЕЧНЫ
ПАХОД

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАВНАЕ
МЕНСК ВYДАВЕЦТВА 1929

Б. мей
В. кат.

С. А. БУТОВИЧ
Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва
Менск
№ 217058

М. ЧАРОТ

891.72

Б_А 55151

СОНЕЧНЫ ПАХОД

Дзел
.994 Г.

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА
МЕНСК—1929

СОНЕЧНЫ ПАХОД

Друкавана ў друк. ФЭВ
Беларускага
Дзяржаўнага
Выдавецтва

Галоўлітбел 1946.

3.000 экз.

Зак. 80.

* * *

Мілы сэрцу, дарагі і любы
Дзён мінулых грозныя паходы...
Няхай сёння у паход затрубяць,—
Выйду першым з вогненай паходняй.

Адпачну я можа на руінах,
Не шкадую ні жыцця, ні сілы...
Шлях адзін мой—згіну ці ня згіну—
Бараніць, што сэрцу майму міла.

А цяпер я ў сонечным паходзе,
Песьня льецца залатым струменем...
Слухай песьню, вольны мой народзе,
Твой поэт цябе так разумее!..

Як і ты—і я жыву той думай,
Што мінуюць грозныя паходы...
Над людзьмі пакуль ня знішчым глуму,—
Ня тушы ты вогненай паходні!..

Я МАЛАДЫ...

.
Я малады...
У сэрцы кроў струменіць,
і сілай творчаю
істота ўся гарыць...
Але шмат хворых ёсьць
у нашым пакаленьні,
што квола поўзаюць
пад промнямі зары.

Гляджу на іх, —
плыве за думай дума:
„куды нясе іх
вецер-сухавей?“
І падаюць яны,
як ліст пажоўклы дуба,
калі ўсё дрэва так
прыгожа кудравее.

Я чую плач і сум...
Стаяць на раздарожжы

і шапкай мерацца,
прастору сінь залатаць...
Ї веру страцілі
(на што гэта пахожа?!),
што шлях свой барацьбы
прайсьці ня зможа
мужыцкі лапаць.

Глядзяць яны:
здаецца, ўсюды пуста,
здаецца ім—
пабеглі дні назад...
Бо ловіць погляд іх
ліхіх людзей распусту,
і п'яны рэстаран,
і ночы блудны сад.

Ну, а чаму-ж
не паглядзець вам далей,
не паглядзець туды,
дзе творчых сіл агонь,
ня бачыць тых,
што новых дзён скрыжалі
мільёны рук
надпісваюць сягоньня?..

Ці помніце,
хто вышаў з сутарэньня,
і вежу сьветлую
будуе ў гэты дзень?

О, маладое
наша пакаленьне,
ня снуйце вы
пад сонцам,
нібы цені.

І ў песьнях я
чытаю часам распач,
як-бы свой лёс
пясьняр на струнах плача...
На раздарожжы ён
і дні, і ночы,
нібы свой шлях
ён страціў—
ня іначай!

О, мой сабрат,
знайдзі ты чалавека,
калі яго
чамусьці ты згубіў...
У нашы дні,—
дні залатога веку,—
ты чалавек!..
і чалавек—
змаганьня й барацьбы.

Мой мілы край,
спрадвеку ў сумных сьпевах,
і ў казах жудасных
народ твой з роду ў род,

Толькі цяпер,
як сьціхнулі завеі,
ты скончыш свой.
вялікі свой паход!

Я і хачу,
йдучы з табой ў паходзе,
не сумаваць,
ня плакаць,
не стагнаць!
Красуй, мой край,
бо сонца не заходзіць.
дзе балаты твае,
і сенажаць,
і гаці.

Я шлях знайшоў,
я слаўлю песьняй радасьць,
і песьню я
складаю ў сэрцы тон...
Я ведаю—даўно,
доўно пара даць
поэтам маладым
дзён нашых перазвон.

О, Беларусь!
ты ўзросьціш пакаленьне
сваёй змагарніцкай
і вольнае пары!..

.

Я малады...
У сэрцы кроў струменіць
і сілай творчаю
істота ўся гарыць!..

КРЫЛАТЫМ ГАСЬЦЯМ

Над туманным лесам, балотам,
Дзе калісь хлапчуком падпаскам
Скакаў з каровамі кадрылю я,
Сёньня горда пывуць самалёты...
Нібы то дзіўная казка!..

Над туманным лесам, балотам
Крылатая эскадрылія.

Чую ўвысі мора шум—
Чалавек за птушкаю гоніцца...
Вітаюць пропэлеры маршам
Герояў крылатай коньніцы.

У блакітную даль хачу я
Падняцца арлом чырвоным...
Пропэлера песьню пачуе

Край, што ў тумане—
Край сонны.

Хачу, каб чырвонае раньне
Змагло чалавека бяссьільле...
Мы здолеем хутка і сьмерць...
Ужо здабыты крыльля,
Каб з зямлі узьляцець.

ПОЛЕ ЦІХА ШАПТАЛА КАЛОСЬСЕМ

Ц. Гартнаму

Поле ціха шаптала калосьсем,
Як находзіла ворагаў раць.
Гэта ты ў чырвоную восень
Сонны край свой пачаў вартаваць.

На шляху, на прыбітым гасьцінцы
На здратованых коньмі палёх—
Гучны кліч твой, як водблеск зарніцы,
Адгалоскам жывучым разьлёг...

Кургану не пяліся песьні,—
Кім насыпаны, хто там ляжыць,—
У зямлі спачываць ім ня цесна,
Не гнятуць іх гнілыя крыжы.

Ты вярбою шумеў пры дарозе,
Гольлем вабячы неба блакіт,
Да тых гоняй хіліўся бярозай,
Дзе прастор быў крывёю заліт.

Шмат разоў ты у полымі жыцця
Захліпнуцца збіраўся бяз сьлёз,
Калі вецер пажоўклае лісьце
Па загонах спустошаных нёс.

Ї на хвалях вады ружаватай
Човен твой пераплыў ужо мель.
Разагнаў ты штандарам узьнятым
Над балотам туманную бель.

У 1000—ЗОРЫ

Там, дзе межы-разоры,—
Чырвонымі ніткамі
Тысячы першай узоры
Мы выткалі...

На загонах—белых палосах
Радкамі чарнее ральля...
Узрасьлі буйна калосьсі
Замест палыну і быльля...

Гэй, касар,
гаспадар,
засьвіні касою,
выйдзі зьняць
сенажаць
раньняю расою.
Гэй, сяўбіт,
ёсьць прыбыт
на тваім палетку.
Будзеш жыць,
ня тужыць
і ўзімку, і ўлетку.

Гэй, каваль,
куй-жа сталь,
Хай наўкол іскрыцца,
дзьмухай мех
не насьпех,—
сьвет хай загарыцца...

Нараджоная вогненай бурай,
Цярністы прайшоўшы шлях,
Ніколі ня будзе панурай,
Праўду сказаць ёй—ня страх.

Б. С. С. Р.—яе страніца,
Сяўбіт і каваль—мэтранпажы...
Тысяча новая хай залаціцца
Узорамі сонечнай пражы!

4/1—24 г.

ВОКЛІЧ МОЙ

Пранясіся, віхор,
Па абшарах гаротнага краю,
Каб аж лес зашумеў, як у буру.
Падымі чорны дым ты да зор,
Што бляск сонца людзям захіляе,
Разбудзі майго брата пануру.

Сонца ясны прамень,
Засьцялі ты наш край пазалотай,
Загляні у гушчар векавечнага бору.
Ноч няую зьмяні, новы дзень.
Вокліч дня прабудзі ад драмоты,
Каб ня сьніў бедны брат мой аб горы.

Ты прачніся, мой брат!
Весялей паглядзі на абшары,
Ня будуй сам сабе ты магілу...
Сонца зьзяе... А ты ўсё ня рад.
Сам разьдзьмухай апошнія хмары,
Пакажы ўсяму сьвету ты сілу...

1/III—22 г.

Масква

РАЗБУДЖАНАЯ

Русь Белая,
Захутаная ў вопратку туману,
Пакорная, нясьмелая
У даль пайшла к няведамаму стану,
Як дзён мінулых здань.
А тут жыве крывёю вымытае цела
Той Бelay Русі... І цяпер
Мы ў вопратку прыгожую яе адзелі...
Ня сну ўчарашняму, а праўдзе сёння вер...
Калі прачнуўся—глянь!
Ускросшая,
Імкнецца ўдаль... назад не пазірае
Магутная, усё змогшая,
Працуе на зямлі над пабудовай раю...
Жыццця змывае бруд.
І ставіць новыя на межах маякі,
Старанна ўвысь вядзе працоўныя палацы...
І вольна жывучы, мінулыя вякі
Дзяньніцай знішчаны і болей ня
прысьняцца...
На Беларусі тут!

1922 г.

Б 55151

КОМУНА—СЬВЕТ

У новы сьвет гадамі-крокамі
Па сонцам высланаму шляху...
Ад чорных дзён ужо далёка мы,—
За валам вал бяром бяз страху.

І бурай лес струхнелы валіцца...
Гарыць на ўсходзе золак ціхі...
Комуне гучна трубяць раніцу,
Паўстаўшыя ў нізіне скіфы.

Ад гэтых труб зямля ўся дрогае,—
Жыцьця буре падваліны...
Мы ў новы сьвет пайшлі дарогаю,
Дзе крык ня чуен сакаліны.

Туды—ўсе дзікаю навалаю:
Свае, чужынцы-паяджане...
З дзевятым і рашучым валам
Комуны сьвет к нам прыдзе жданы.

6/XI—22 г.

ПОЛЬСКІМ БАРАЦЬБІТОМ

Хвалі Нёмну шэпчуць Вісьле,
Шэпчуць грозна і бурліва,
Што над краем маўчалівым
Хмары чорныя павісьлі...

Што ў крыві загон мужычы,
У крыві і раны-межы...
Прытуліць к сабе ўсіх кліча
Маці—пушча Белавежжа...

Слухай, Вісла, будзь сястрыцай,
Змый ты чырваньню дазваньня
Зьдзек, няшчасьце... Хай паўстаньне
Уздымае працы рыцар!..

Зашумелі Віслы хвалі,
Аж цалуюць пабярэжжа...
Нёмну-брату адказалі:
— Змыем, змыем хутка межы!

Шквал чырвоны мае сілы
Рваць слупы з жывога цела...
Каб прыдушаным, пахілым
Воля промнем мільгацела...

Толькі трэба хвалям зьліцца,
Стаць шалёным акіянам...
Смугу-крыўду змыць з зямліцы
Таго краю, што забраны!

І пад шопат хваль чырвоных
Хто паўстаў—на ўсход глядзеў ён.
Сьпеў чуваць... Замоўклі стогны...
Сонцам выплыла надзея...

Бо над Нёмнам і над Віслай
З веку ў век жыве панурым...
Хмары чорныя навесьлі...
Гром грукоча—будзе бура!

ВАЙНА І БЕЛАРУСЬ

Сягоньня сэрца мне ня ные,
хоць заход шле вайны пагрозу...
Чакаю жудаснай вайны я,—
рыхтуй, краіна мая, сьлёзы!..

Рыхтуй ты сьлёзы, кроў, ахвяры,
гарматы, газы, кулямёты...
У віхры новага пажару
хай сьвет спазнае—хто ты!

Хто ты,
што зьдзек цярпела,
няволяю жыла стагодзьдзі?!
А сёньня ты гукаеш—годзе
дзікай вайны вярцець пропалер!..

.

Мы верым!
І быць так павінна!—
Надыходзіць час помсты, адплаты...
Беласток, Варшава і Вільня
ня зруйнае мужыцкія хаты.

Ня страшна сіла нам
Лёндону і Бэрліну,
і Рыму, і Нью-Ёрку...
Сьмела пройдзем сьмерці даліну,
даліну, кручы і ўзгоркі.

.

Сягоньня сэрца мне ня ные,
хоць захад шле вайны пагрозу...
Чакаю жудаснай вайны я,—
пральеш ты, Захад, свае сьлёзы..

Пралье там сьлёзы ня мужык,
не пролетар-рабочы...
Заплача той—вайны хто хоча,
і ён з вайною разам зьнікне.

Ты, Беларусь,— на рубяжы,
але ніколі не загінеш,—
ты не адна—усім скажы!
Масква чырвона, Украіна,
краіна вольных гор—Каўказ,
краіны Дальняга Усходу...

Калі вайна—то раз-па-раз
мы кінем кліч свайму народу!
Народу, вольна што жыве
на ўсходзе поўначы і поўдні...
І Захад хутка зружавее
у дзень вайны—дзень непагодны.

.

За цябе, Беларусь, горда
пастаю на варце ля мяжы...
Утаймую шляхецкія орды,
буду жыць — ці ня жыць!..

.
Колькі загінула,
колькі забіта
тваіх, о, краіна, дзяцей!..
А сёньня на полі,
што крывёю заліта,
радасьць цвіце!..

Буйным, залатым зернем
калосіцца шчасьце гаротных..
Ніколі, ніхто ня верне
няволю майму народу!

Няхай-жа і брат, што ў палоне
дзікай шляхецкай арды,
нашу радасьць адчуе сёньня,
гэтай песьняю дух свой уздыме.

Ніхто, ніхто ня хоча вайны!..
Ну, каму з нас ахвота памерці?!
Але сэрца у кожнага ные,
бо жыцьцё ўсё-ж пасвойму верціць...

А я? Я вайны не прарочу,
войнаў і так адбылося бяз ліку...

Але ты, Беларусь,
вайны хочаш — ня хочаш,
а павінна быць Вольнай, Вялікай!

ПОЭМА БЛАКІТНАГА ВОЗЕРА

Зьняволеным братом Заходняй Беларусі

Моладзь зайздросьціла поэтам, што для іх
Мілей усіх вянокоў і лаўраў дарагіх
Вяночак з цьмянай мяты ды васількоў
тым болей
Што родная жняя зьвівала ў родным полі.

Адам Міцкевіч.

Балоты, лясы, вазёры.
Гэта ў мінулым ты—Беларусь...
Але я—пад новым сузор'ем
Лёсу твайму дзіўлюся.

Ніяк не загоіш на целе
Ранаў глыбокае зьяньне,
Чужынцамі і багацеямі
Ты сёньня яшчэ асьмяяна.

Цябе, бач, сягоньня крыжуюць,
За праўду тваю цябе судзяць...
Са смуткам у сэрцы гляджу я,
Ад болю сьціскаюцца грудзі.

За што? За якую там здраду
Ты зносіш няволю і зьдзекі? —
За тое, што хоча з пагардай
Назвацца твой сын чалавекам?

Аднак-жа ня згасьне паходня,
Якую нясуць
Табою каханья дзеці...
Дзьмі, вецёр-злачынец, з заходу,
Паходня пажарам засьвеціць...

А хто яны? Хто яны судзьдзі,
Краіна мая, мая маці?..
Якая адплата ім будзе,
Як кліч ты свой кінеш —
— Паўстаньце!..

Нёман апіража стан твой
Чырвонай істужкай,
Крыві не ўбярэ зямля...
Беларусь!

Ты іншага родзіш
Касьцюшку,

Каб паўстаньнем
паном
назаляў!

У Варшаве,
Кракаве,
Вільні

Прачытаюць
загад
адзін,
Што ў няволі
жыць
не павінны
Ні адной
гадзіны!
Той загад—
прыгавор
зладзеям,
Што судзілі
людзей
у палоне...
Прыгавор вам,
багацеі,
Пішуць
сягоньня
мільёны!

Балоты, лясы, вазёры
Крывёю даўно заліты,
Але я—
Пад новым сузор'ем
Сьпяваю аб возеры
Вечна блакітным.

На балоце—
Возера гэта адно,

Ніхто не запоўніць крывёю,—
У сэрца людзкім яго дно,
А хвалі—ў магутным развою.

Пачуцьці, надзеі
І ўсе лятуценьні
Зьліліся ў яго берагох...
Час мінулы
Пужлівымі ценьямі
На блакіце яго не разьлёг.

То крыніца адвечнае сілы
У кайданы закутых людзей,
Яна песьняй зьвініць,
Што сэрцу так міла,
Чую словы:
„А хто там ідзе?“

І блакітнага возера хвалі
Данясуць нас у сонечны сьвет,
Ну, а там—на новых скрыжалях
Поэму дапіша новы поэт.

ТАМ, ДЗЕ ЦІХІ НЁМАН...

Сум асеньнім лісьцем сьцэлецца..
Каму скажаш, выплачаш каму?
Правяла мілога за аселіцу,—
Павялі яго за краты-мур.

Не сказалі слова мне, паганья,
І за што? Куды яго бяруць?
Толькі помню—шабляю паранены
Быў мой мілы, калі гналі ў пуць.

Сум асеньнім лісьцем сьцэлецца...
Ой, галосіць вецер-ліхадзей!
Праглядзела вочкамі аселіцу,
А з няволі мілы—ўсё ня йдзе.

А вясною—раньнем сонечным,
Калі птушкі плакалі ў лясох,
Ясны дзень і цёмну ночаньку
Ткала я мілому паясок...

Ткала ніткамі чырвонымі,
А здавалася—шлях мілага ў крыві...
Ён нядоўга будзе заняволеным,—
Радасьць хочу ў поясе завіць.

Веру — хутка мілы зьвернецца,
Белавежжа шэпча мне аб тым...
Хтось у сэрца кінуў зернетка,
Каб расьці надзеям залатым.

Раптам — стук! У вочках зелена...
Шабля вострая на сонцы зіхаціць...
Трапятала птушкаю падстрэленай,
Не хацела дзеўчына з хаты йсьці.

Сум асеньнім лісьцем сьцелецца,
Каму скажаш, выплачаш каму?..
Мілага ня стрэла за аселіцай...
Павялі яе за краты-мур.

А вятры у полі забуянілі,
Ой, як птушкі плакалі ў лясох...
Ї дзяўчыну шабляю паранілі,
Бо чырвоны ткала паясок...

Гэта песьня сёньня складзена
Пра дзяўчыну горадзенскіх ніў...
Аб краіне, ворагам украдзенай,
Там, дзе ціхі Нёман забурліў.

ЦІХІ НЁМАН

Зьнік туману белы полаг,
Скалыхнулася балота муць...
Бач, сыны разбойнай Волгі
Ціхім Нёманам куды плывуць?

Грамады ліхія гульні
Узьнялі курганаў сонны стан...
— Гэй, ад гучнага вадгульля,
Хто жывы—к жыцьцю сьмялей
паўстань!

Ціхі Нёман, сын краіны,
Зачарованым даволі спаць,—
Будзь і ты разбойным сынам
Ды зьбяры на хвалях сваіх раць.

І з валжанамі ты межы
Пявуном чырвоным пераскоч.
Сонцам вылітыя вежы
Дзень запаляць, выбрызнуўшы ноч.

Хай бушуюць твае хвалі,
З берагоў хай выйдуць на прастор.
Хай затопяць шырай, далей
Ад вакоў струхнелы сівы бор.

* * *

Ці-ж можна тысячамі зьмераць
Шлях, пройдзены ў такім жыцьці,
Таму, хто ў сэрцы мае веру
У новы вольны сьвет прыйсьці.

Хто шчасьце ў замеці ружовай
Мог вышукаць, забраць хто мог,
У бойку йсьці хто быў гатовы,—
Сябе ніколі не сьцярог.

Прабеглі дні... Ніхто ня верне!
Тут не патрэбны тья дні.
Няхай кітайскія кавэрны
Запаляць нашыя агні.

Няхай матросы-англафлотцы
Пабачаць сьветлых дзён маяк,
Тых дзён, што ўчора на балоце
Мяцежна сустракаў і я.

Дняпро і Сож, Дзвіна і Прыпяць,
Нясеце радасьць маю ўдаль,
Няхай нявольнікі ў Эгіпце
Чытаюць новую скрыжаль.

Вякамі сьвет няволю выпасу,
На крыльлях волі узьлятай!
І на далёкай чорнай высьпе
Сягонья думкаю—я там.

Юнацтва—мудрасьці развага,—
Ня страшны мне ні боль, ні сьмерць...
Жаданье вечна поўна смагі—
Люблю я ў сьветлы дзень глядзець.

Ці-ж можна тысячамі зьмераць
Шлях, пройдзены ў такім жыцьці
Таму, хто ў сэрцы мае веру
У новы вольны сьвет прыйсьці.

ПРЫПЯЦЬ

Там, дзе сонца агнёвымі крыльямі
хоча сьлёзы балота выпіць,
шэпча хвалямі ціха гульлівымі
чараўніца—
прыгожая Прыпяць.

Зачарованы...
чую, штось мудрае—
мне гамоняць усплёскі ракі...
Я плыву...
Неба сінь... Зелень кудрая...
Берагі з вербалоз ды ракіт.

Як прыгожа!..
Ды толькі па лесе
стогнуць цяжка сталеткі-дубы...
Ой, радзімае наша Палесьсе,
хараство тваё хто загубіў?..

Чую сказ:
дрэвам жаляцца хвалі,
што з няволі бягуць—
з пазамежаў...

Ой, ня раз дрэвы з ветрам паслалі
свой паклон
у гушчар Белавежы...

Ну, а хвалям—
назад не пабегчы,
каб сказаць,
што жывецца тут люба...
Заўтра іх у вішнёвы вечар
на Украіне Дняпро прыгалубіць.

Ой, Дняпро!
Хлапец сінябровы!
Буду я аб тым, што і ты,—пець...
Бо кахаеш ты нашы дубровы
і яе—
сінярусую Прыпяць.

Ой, як моцна абнімуцца й шчыра
у краіне прыгожай, блакітнай...
Шлях, што далей—
шырай і шырай
у стэповых прасторах раскінуты.

Ой, Дняпро!
прыгалубі, мілы,
сінярусую дзеўчыну-Прыпяць,
хутчэй сонца
агнёвымі крыльямі
змога сьлёзы балота выпіць.

Я пльву...
і пльвудь лятуценьні...
Їх ніхто не пасьмее стрымаць...
Рэчкі твар
цалавалі цені,
як дзіцятка цалуе маці.

А дубы—
шапацелі нясьмела,
нібы слухалі мудрае веча...
Па-над рэчкай
туманам белым
спаць лажыўся
ружовы вечар.

Толькі хвалямі,
хвіля за хвіляй,
калыхала пяшчотна Прыпяць...
Там—
дзе сонца агнёвымі крыльямі
хоча сьлёзы балота выпіць.

Ліпень 1926 г.
Мазыршчына.

ЧЫРВОНЫЯ ВЯСЬНЯНКІ

1

Зазьвінелі рэчкі крыгамі;
Сонца чэрпае променем лужы.
Калёсамі вуліца скрыгае...
Жураўлі па-над вёскаю кружаць.

Прывіталі высь блакітную
Сьпевы жаўрыка ў белым тумане.
Балота пушыцца ракітаю;
Лес шуміць, спатыкаючы раньне.

Сенажаць прайсьці прыгожа нам,—
Паміж зелені выплылі кветкі...
Каровамі выган стрыножаны,
Рвуць рагамі куп'ё пералеткі.

Зашумела поле хвалямі,
Мітусеньнем выплыўшай руні...
Вясну закліканьнем хвалім мы.
Не замаўкаюць гучлівыя струны.

Паглядзі: на полі вораным
 Сьлед праложан калясом.
 Селянін ідзе нязмораным—
 Корміць глебу ён аўсом.

І з сяўні за жменяй жменяю...
 Шум насеньня, як дажджа.
 Хоць загон блішчыць каменьнямі,
 Верыць—будзе ураджай.

Ён палетак свой узораны
 Барануе, рве дзірван.
 За канём ідзе разораю.
 Над сваёю працай пан.

Яго шнур спавіт быў межамі.
 На чужынца пот ён ліў.—
 Цяпер з думкай вольнай, сьвежаю
 Ходзіць з песняй па ральлі.

Заводаў грук і гучны гоман
 Пранёсься з ветрам па палёх.
 Залом тут болей не заломан...
 Дым фабрык коўдраю разьлэг.

Імчыцца раць сталёвых коняй,
 Капыт-калёс чуваць іх звон!

Араты, не ўзараўшы гоняй,
Глядзіць, вачом ня верыць ён.

Жывыя коні ржуць у полі,
Пужліва вушы узнялі,
Нібы спазналі ўсе, што болей
Сталёвых коняй на зямлі.

Гудзе гудок. Паўзуць машыны
У шыр і даль палёў, балот.
І людзі ў новую краіну
Сягоньня робяць пералёт.

4

Змрокам ціхім сьпеў салаўіны...
Гай шапоча кустам альховым...
Ён прыехаў—рыцар машыны—
Кахацца з дзяўчынай вясковай.

Посьле кросен з беленькім тварам...
Спадабае хлопец рабочы...
Сэрца спуджана лічыць удары,
Паўнютоккі агню яе вочы.

Прыхіліўшыся к грудзям, кажа
Ён дзяўчыне слодачы словы,
Доўгіх косаў злотная пража
Спавіла іх разам галовы.

Зазвінела даль адгалосам,
Сьпевам гучным аб новым шчасьці.
Срэбны конь па небу пранёсся,
На зямлю ён хоча упасьці.

Сакавік, 23 г.

ЛЕНІНАМАЙСКАЕ

Май—басаногі хлопчык Валодзя
Песьні слухае Волгі шырокай,
Май—Ленін на дымным заводзе
На трыбуне з прыжмураным вокам.

Вечны Май... У чырвоным убраньні.
У вачох акіян срэбрасіні...
Ён сягоньня жалобай паранены,—
Вэльмам чорным над ім навіс іней...

Песьня-плач, песьня-кліч вызвалення
Увесь сьвет зачаруе сягоньня...
І памоляцца зноў перад Ленінам
Вольны скіф і нявольнік колёній...

Май цяпла—закалосяцца нівы,
Май сьвятла—сонца грае ў палёх...
Я сягоньня шчасьлівы, шчасьлівы,
Што па сьвету Май песьняй разьлёг.

Слухай, Май! Вясны ты любоўнік,
Тэй вясны, што з чырвонай травы...
Паміж сьцягамі Леніна помнік,
Мне, здаецца, што Ленін жывы.

Мне, здаецца,—з драўлянай трыбуны
Ён на захад кіўнуў галавою...
На загонах там ветрана-буйных
Вольны Май задажджыўся крывёю...

Погляд Леніна ловяць мільёны,
Погляд Леніна маёва-прамністы...
А там... хмары скудлачаным лёнам
Над Нёманам навільлі імглістым.

Май у пушчы заросшай чуць
звоніцца,—
То паўстанцкай зямлі пакаленьне...
Там... у кожным промені сонца
Ловяць погляд няўмёршага Леніна.

Май шапоча сьцягамі-лісьцем
Аб краіне квяцістай і вольнай...
Нёман гойсае, нібы ў калысцы,
І таксама пяе аб раздольлі...

А тут... паміж хваляў маёвых
Я на Леніна помнік глядзеў...
Мне здаецца, вось-вось скажа словы
Шматмільённай сваёй грамадзе...

Ён жыве—адгалосам няслося—
Будзе жыць сонцавеючым Маем.
Бо Май і Кастрычнік увосень
Памяць вечна аб ім уздымае.

Май—басаногі хлопчык Еалодзя
Слухае песьні Волгі шырокай,
Май—Ленін на дымным заводзе
На трыбуне з прыжмураным вокам.

ПЕСЬНІ МАЁВЫЯ

Казку дзіўную чуў у юнацтве:
Некі волат, ці то чарадзеяй
Стагодзьдзі правёў у бунтарстве,
Каб аздобіць шчасьцем людзей.

Руйнаваў ён харомы-палацы,
І сягонья ёсьць замчышчаў сьлед.
Таго волата, як не баяцца,
Калі казку раскажа мой дзед.

Палахліва я дзеда пытаю:
—Ці забіў-бы той волат мяне?
Доўга, доўга мой дзед уздыхае.
Пасьля кажа з усьмешкаю: „не“.

Чаму не—адкуль-жа мне ведаць?
Мо' аб гэтым ня ведаў і дзед...
Хто ён—волат з такою пабедай
Па зямлі непакорнай ідзе.

А пазьней—пела песьню маці,
Гэту песьню і зараз я помню.
Горкіх слоў той песьні ня страціў...
Песьня, песьня! Найлепшы ты помнік.

Зразумеў тады волата сілу,
Зразумеў, хто такі ён, адкуль;
Словы песьні вятры разнасілі,
Як у бойцы разносяцца кулі.

Калыхаліся дрыгвы-балоты,
Лес пануры стаяў задуменны,
Калі песня пра дзён нашых волата
Затачыла сьлязою каменьні.

Колькі песень пра волата славу?
Шмат іх складзена ў замеці дзён...
Гэта-ж песня сьлед свой аставіла,—
І мяцежным пусьціла ў жыцьцё.

*

„Ой, у полі, полі
Даль мільгае сінню,
Ня дрыжыць ліст кволы
На сухой асіне.

Высахла асіна,
Лісьцем пажаўцела,
Маці ждала сына—
Вочкі праглядзела.

Лета йшло за летам,
Беглі дні за днямі...
— Дзе, сыночак, дзе ты?
Чаму ты ня з намі?

Сын-жа у паўстаньні,
Волю ён бароніць...
Маці ўдаль пагляне—
Плача, сьлёзы роніць...

А зялёным маем,
Ня цьвілі 'шчэ ружы,
Сына спатыкае,
Сын прыгожы, дужы.

Не пасьпела маці
Зачыніць і брамы,
Пан ужо у хаце,
А з ім тры жандары.

— Ой, матуля міла,
Волі больш ня маю,—
Прыдзі на магілу
Новым, сьветлым маем.

Даль мільгае сінню,
Вецер сьвішча ў лесе.
На сухой асіне
Сына пан павесіў.

Высахла асіна,
Вецер лісьце кружыць.
На магіле сына
Цьвітуць кветкі-ружы“.

Зямля Новая сонцам заліта,
 Дзень купаецца ў радасьці сьветлай...
 Многа, многа крыві праліта
 Мяцежным семнаццатым летам.

Мілы май мой, май мой мілы,
 Колькі людзі стагналі і плакалі,
 Аддавалі жыцьцё магілам
 Нашы вёскі, аулы і саклі.

Зямля Новая! помніш ты гэта?..
 Ты ляцела па той-жа орбіце...
 Іншым шляхам
 Семнаццатым летам.
 Мы пайшлі—
 Хацелася шчасьця і жыць.

Вось чаму ў гэты дзень сьветласіні
 Згіне смутак жыцьця найвялікшы.
 Ўспомніў я аб далёкай краіне,
 Дзе людзьмі сталі сёньня рыкшы.

Думы, думы! О, колькі вас, думы,
 Праімчыцца за кожны дзень,
 Каб згадаць у жыцьцёвым шуме,
 Хто куды ідзе?

Шмат маны, шмат цяжкіх сьцежак
 Спатыкаем у нашым жыцьці...

Толькі бачу я сьветлыя вежы —
Таму з радасьцю буду ісьці.

Не адзін я. Мільёны, мільёны...
Гэту радасьць у сэрцы мы носім...
Вось чаму, мілы май мой, сягоньня
Залатую успомніў я восень.

Зямля Новая! чуеш ты гэта?
Ты імчышся па новай орбіце,
Шлях знайшлі мы
Семнаццатым летам.
Энойдзем шчасьце
І будзем жыць.

*

Я люблю і сум, і вясёласць,
Лечаць часам аднолькава раны...
Але ў сэрцы ня родзіцца кволасьць,
Хоць і бачу я сьмерці курганы.

Ну, няхай край мой быў у няволі,
Ці-ж аб тым сёньня стукае сэрца?
Ніколі, ніколі, ніколі
Мінулае наша ня вернецца.

А таму, каго схлупіла зайздрасць,
Хто з прагненьнем на нас паглядае, —
Жыцьцё я аддам хоць зараз,
А здабытага я не аддам.

То здабыта і мною, і іншым,
І мільёнам мазолістых рук.
Браты Захаду і Ўсходу рыкшы,
Ваша сіла—у гэтым парука.

Я люблю вясны подых песенны.
У бары цвітуць сівыя сосны...
Думы-мары далёка занесены—
Залатыя ткуць з променяў кросны.

Мілы май мой, май мой мілы,
Я люблю і сум, і вясёласьць,
Я люблю і горад шумлівы,
І ціхія, ціхія сёлы.

Сонца дзень расквітае надзеяй,
Дорыць ласкі і дорыць многа,
І мільёнам паўстаўшых людзей
Да шчасьця сьцэле дарогу.

Як і мы
семнаццатым летам,
Знойдуць шчасьце
і будуць жыць.
Зямля Новая, чуеш ты гэта?
Дык імчыся па новай орбіце.

*

На Зямлі Новай—горад новы
Пабудуем на багне-дрыгве...

Там, дзе сум быў завеі кляновай
Не загіне мужык-чалавек.

Там, дзе плакалі лозы-ракіты
Аб далёкай сваёй адзіноце—
Горад новы электрай заліты
Загудзе на спрадвечным балоце.

Край, што сьпевам
Сумліва-асеньнім,
Жураўліным аплакан быў выраем,
Сваё шчасьце сабе прынясе ён,
Сакаліна-сталёвым уздымам.

Ён ня кволы ні сэрцам, ні целам,—
У змаганьні цяжкім загартован...
А каб радасьцю дзень зіхацеў
Зямля Новая, будзь ты гатова!

Захад крыецца чорнаю хмарай,
Не ўбярэ ціхі Нёман крыві.
Хай асьвечан той будзе пажарам,
Хто залом там пакуты завіў.

Май мой мілы, мілы мой май,
Твае хвалі бурляць у бязбрэжжы,
Ты сягонья і тых прывітай,
Каго дзеляць калючыя межы.

Май, мой брат, сінякрылы лятун,
Паляці па-за межы і далей...

Цэлы сьвет да сябе прытулі,
Па-над кім вісьне чорна навала.

Дзень зімовы хмары там згрудзіў
Над бядацкім жыцьцём ў сутарэньні.
Сьветлы май песьняй разбудзіць
Мяцежных дзядоў пакаленьне.

*

Многа пройдзена намі,
Многа трэба прайсьці,
Вось чаму маёвымі днямі
Павінна жыцьцё цьвісьці.

Я люблю і сум, і вясёласьць,
Лечаць часам аднолькава раны,
Калі слухаю срэбны голас
Паўстаўшых вясеньнім раньнем.

Сум загіне, вясёласьць жыве,
Як жыве ўсё наўкол і красуе...
Па зялёна-шаўковай траве
Распускаюцца кветкі-красуні.

Вецер маю паводкай плыве
У прастор зарунелы збожжам,
Ён зімовы холад разьвее
У далёкім сваім падарожжы.

Ветрам сьмелым пашлю я паклон
Сьвету цэламу з краю у край,
Тых, хто сёньня у цяжкім палоне,
Прывітаем з вясною і маем.

Многа пройдзена намі,
Многа трэба прайсьці,
Каб хутчэй над усімі краямі
Май праменьні свае распусьціў.

Зямля Новая! Вытканы золатам
Твой абшар, што разбуджаны маем,
А мільёны—магутным волатам—
Волі сьцяг ўсё вышэй
і вышэй уздымаюць.

Зямля Новая! Чуеш ты гэта?
Ты імчышся па новай орбіце...
Шлях знайшлі мы
семнаццатым летам,
Знойдзем шчасьце і будзем жыць.

ПОМНІШ?!

Цішку Гартнаму

Помніш, помніш, калі у гарбарні
Пра нядолю складаў свой верш?!
А цяпер, сонцавеючым раньнем,
Ты весела пяеш.

Ты калісь гаманіў з варстатам,
Каб скалыхнуць беларускую гаць...
Толькі Капыля закураная хата
Магла цябе загартаваць.

Праца, змаганьне, змаганьне і праца
Акрылялі бунтарскі твой дух...
Хай глядзяць, куды могуць узьняцца
Нашай вёскі гарбар і пастух.

Хай глядзяць—ня зьніклі крыніцы
На абшарах спрадвечных балот...
Зараз, зараз павінны зьліцца
Ў акіян жыцьцятворчых вод.

Няхай сьпеў нясецца вясёлы
Па-над лесам густым, у палёх,
Няхай будзіць вёскі і сёлы,
Над якімі туман паразьлёг...

Бач, на волі ад веку забраны,
Хутка ня будзе дроту і меж...
Помніш, помніш, калі у гарбарні
Пра нядолю складаў свой верш?!

ПЕСНЯ

Эх, ты, песня-песенька,
Зрушыш сэрца волата,
А ня тым, што весела
Сыплюць словы золатам.

Крыўды шмат расьсеяна,
Крыўдай сьвет замучаны...
Сёньня я асьмеяны,
Сёньня я засмучаны.

Сыплюць словы золатам
Ў сэрца жалам колюцца...
Ад цяпла мне холадна,
Дума, ты нявольніца.

Праўду плачаш песняю,
Слова скажаш мудрае...
Што-ж ты не пацешыш нас,
Сонца златакудрае.

Ты пливеш дарогаю,
Там, дзе шыр блакітная,
Кпін ня чуеш ворага,—
Я табе завідую.

Але сонца промнямі
Зоры затуманіла..
На зямлі сягонья мы
Сьвецім зоркай раньяю.

На цябе, о, сонейка,
З матыгой ня сунуцца,—
Мая-ж песьня звонкая
Чуе кпіны вуліцы.

Сыплюць словы ласкавы,
Ў сэрца жалам колюцца..
Адкажу я казкаю:
Пройдзе ўсё, загоіцца..

Шмат хто незадаволены
Маёй песьняй-думаю,
А я песьняй вольнаю
Гэта ўсё раздумаю.

Пташка песьняй раньяю
Будзіць лес азелены..
Ў сэрца я паранены,
Вольны птах падстрэлены.

Але песьні гучныя,
Нашы песьні—вольніца...
Нашто быць засмучаным,—
Пройдзе ўсё, загоіцца.

Сённяя радасьць плёскае,
Ў сэрцы песьні—воля там...
Хай-жа людзі жорсткія
Сыплюць словы золатам.

У жыцьці ўсё вынесу,
Мне ня страшны ворагі,
Песьняй радасьць выплесну,—
Ўсё, што сэрцу дорага.

Гэй, вы, песьні-песенькі,
Мной вы не асуджаны...
Ветрам вы разьнесены
Па краіне ўзбуджанай.

Гэй, вы, песьні гучныя,
Майго сэрца—вольніца...
Нашто быць засмучаным,—
Пройдзе ўсё, загоіцца.

ПЕСЬНЯ ПРА ВЯСНУ

Я помню многа вёсен,
І сонцам край убраны...
Была на сэрцы восень,—
Імглістасьць і туманы...

Мне быў тады нямілы
Вясны зялёны дзень,
І птушак пералівы,
І шумных вод струмені.

Мне погляду ня песьціў
Прастор палёў, блакіт,
Калі я слухаў песьні,—
Сьпявалі іх ракіты.

Ня раз сівога бору
Я сумны шопат чуў...
Аб тым жыцьці і горы
Ніколі не шапчу.

Я помню многа вёсен...
Їмглістасьць і туманы...
Замест вясны—у восень
Быў сонцам край убраны.

У сэрцы радасьць, песьні...
Зьнік вечны сум і жаль...
Вясёлы погляд песьціць
Блакiтна-сіня даль.

Мільгаюць дні за днямі...
Адно я помню восень,
Як зорамі-агнямi
Жыцьцё ўсё залілося.

Казаць аб днях мінулых
Ня буду ў гэты дзень,
Калі з нячутным гулам
Вясна да нас ідзе.

Вяслююць год за годам,
А праплыло іх восем...
Вялікім, знаць, паходам
Прайшла калісьці восень.

Плыць далей—хваціць вёсел,—
Ня спыніць ветравей...
Так пройдзе многа вёсен—
Адна другой навеі.

ВЯСНА І ДЗЯУЧЫНА

Кожнай вясне
Кожная дзяўчына рада,
Бо вясна сум дзяўчыны расьсее,
Не паслухае сэрца парады.

Знаю вясну,
Знаю адну дзяўчыну,
Калі сум ў яе сэрцы заснуў,
Як змораны хтось ў адпачынак.

Той вясною дзяўчына чакала,
Што з паходу каханак прыдзе,
Вясну радасна так загукала,
А каханка... забіў якісь злыдзень.

Дзень вясновы жальбы не разьвее,
Пакуль ёсьць войнаў дзікіх пагрозы..
І пабачыў вясной на траве я
Не расу, а дзяўчыны той сьлёзы.

Ты ня плач, толькі помні аб гэтым...
Ты ня траць ні надзей, ні красы.
Час ідзе—я урокам поэты
Сьлёз ня бачу, а каплі вясеньняй расы.

Ў жыцьці я радасьць рассыпаю
 І песьнямі, і словам,
 Таму, што ў сэрцы усхліпае
 Прамень сьветла-вясновы.

Бывае: нешта прамільгае,
 Эх, чорнае такое,
 Нібы груган той па-над гаем,
 Я і тады спакоен.

Таму, што веры не парушыць
 Ні сябра мой, ні вораг.
 На сьвеце шмат ёсьць крывадушных
 Сягонья, як і ўчора.

Бывае сьцелюць гэтак мякка,
 Ой, як-жа цвёрдка сьпіцца.
 Ад іх далёка праўда-матка,
 Ў паветры, як сініца.

Няхай, мяне не запужае
 Хлусьня іх—і пяшчота...
 Адкінуў ўсё, нават бяз жалю,
 А іх пашлю—да чорта!

Ў жыцьці я радасьць рассыпаю
 І песьнямі і словам,
 Таму, што ў сэрцы усхліпае
 Прамень сьветла-вясновы.

З ЦЫКЛЮ „ВЯСЕНЬНІ БАЛАГАН“

Пяю... пяю аб вясне...
Вясна ідзе паводкай
Вясною дзень ясьней,
Вясною жыць салодка...

Зямля ў прыгожых фарбах,
Людзьмі сьмяецца вуліца,
Заглянуць сонцу ў твар-бы,
Калі за хмары туліцца...

Што сонца? Я і вы
Вясну, бывае, ганім,
Калі парыў гульлівы
Закружыць ў балагане...

Балаган вясеньні,
Вясеньні балаган...
Сонца бляск расьсеяны—
Ад сонца людзі п'яны.

Вясна ідзе паводкай,
Вясною дзень ясьней,
Вясною жыць салодка—
Пяю... пяю я аб вясне...

* * *

Кожнага свая вясна
Сагравае сваёй сарочкай...
І нятрудна яе спазнаць
Яна міргае нам вочкамі.

Вочы вясны для мяне
Сонца гарачага промень...
Ў бойках я камянею,
Рэволюцыі кліч мяне пройме.

Калі аружжам ляскалі,
Дым віўся цёмнай хмарай,
Вясна была мне казкаю,
Аб ёй я толькі марыў...

Цяпер-жа фабрык трубы
Пярсьцёнкамі ніжуць блакіт...
Рань вясну мне трубідзь,
Сенажаць вітае ракітаю...

Я люблю вясну гэту,
Яна мне міргае здалёку...
Напіцца хачу яе сокам...
За маёю вясной ідзе лета.

◊

Клякоча бусел на ліпе,
Вартуе ён зноў прыгуменьне...

Сонца іскрыцца і ўскліпае,—
Купаецца ў сіні вяsenьняй...

Жаўранак звонам заліўся,
У поле склікае раць...
Узняўся з блакітнай высі
Першым вясну вітаць...

Лысіны гор пачарнелі,
Толькі лагчыны ў сьнягу...
Балота ў пушыстай белі
Птушкай гамоніць: ку-гу!

Гэту вясну калісьці
У вёсцы спаткаць быў рад
Пад шаптаньне кляновых лісьцяў
Над сагнутай жабрачкай хатай.

Я люблю вясну селяніна,
Першай ральлі радочкі,
Калі кормяць поле асьмінамі,
Каб пасья—збіраць бочкамі.

Па-над вёскай
Месяц чужь выгляне,
Пабеліць дрымотныя хаткі...
Жарабочак порсткі

Їржэ на выгане,
Бягучы на начлег за маткай...
Вішні ўсыпаны
Кветкамі-сьнегам...

Люба слухаць дзяўчыны сьпеў...
Нясупынна
Хлопец лаецца з гневамі,
Першым прысьці не пасьпеў...

Што слова—ад сэрца ўсё чыста,
Хоць кахае яе, небарака...
Разам з імі быць віхрыстым,
Разам з ім хачу сьмяяцца і плакаць...

Разам з імі ў вясеньняй сіні
Гатоў палюбіць увесь сьвет...
І чакаць, пакуль перакіне
Новы дзень з вясны у лета.

ЗАСЬПЯВАЙ БЫЛЬЛЁМ, МЯЖА...

Сьпі, сыночак, вечар блізка
Мне палоску трэба жаць.
Вецер, гушкай ты калыску,
Засьпявай быльлём, мяжа.

‘Шчэ ня час спачыць ад працы,
Хоць ад поту твар мой змок,
Буду з мілым забаўляцца,
Як зямлю агорне змок.

Сьпі, саколiк, мой прыгожы,
Ой, як цяжка, цяжка мне...
Тваёй маме хто паможа,
Што адна палоску жне!

Тата твой ваюе з панам,
Каб няволі больш ня знаць...
Вырасьцеш ты стройным станам—
Пойдзеш сам ў Чырвону Раць.

Сьпі, мой коцік, закрой вочки,
Больш люляць ня маю сіл...
Дзень бяжыць, і хутка ночка...
Зоркі сеюць небасхіл.

Вецер, гушкай ты калыску,
Засьпявай былёлём, мяжа.
Сьпі, сыночак, вечар блізка—
Мне палоску трэба жаць...

З І М А

Я ведаю,
што хутка першы сьнег
убеліць той палац,
дзе распрануліся прыгожыя бярозы,
і возера,
дзе я на чоўні ехаў,
зіма сярдзітая
надоўга замарозіць.

Мне дзіўна так,
чаму люблю зіму я,
чаму люблю
сыпучы сьнег—пуховую пасьцель.
О, край вясны,
дзе я цяпер зімую,—
узімку тут
расьце ўсё і цвіце.

Калі гляджу на лес,
што пахмурнеў і шэпча
ад сьцюжы зімніх дзён
і сьнежнай завірухі,—

здаецца мудрае
сабраць ён хоча веча...
І хоча ён,
каб дум яго
ніхто ня знаў і не падслухаў.

Калі я поглядам
прастор акіну сьнежны,
каб разгадаць,
аб чым там сьвішча вецер,
дык чую я
сьпеў сумны Белавежы,
як голасна
там стогнуць, плачуць дзеці...

О, там зіма!
Там і вясной сьцюдзёна,
ўсе скованы, як рэчкі лёдам...
Вясеньняй восені
чакаюць там штодзённа...
Жыцьцё бяжыць,
зьнікае год за годам.

О, там зіма!
Дні не красуюць маем,
там край украсілі
шыпшына і бэльнэг...
І толькі галаву
лес цёмны уздымае,
галосіць воўкам там
пустэльні дзікай лог.

О, цёмны лес,
о, лог палі-даліны,
прасторы зьлітыя
крывёю чорных дзён!
Ваш горды кліч
ніколі не загіне,
ён родзіць вам
прыгожае жыццё!

Я ведаю,
ваш кліч нясецца рэхай,
што дзень, то новая
расьце ў лясох пагроза,
таму жыву—
жыву ўсягды уцехай:
бунтарскае крыві—
нішто не замарозіць!

30 XI—26 г.

ШЛЯХАМ ЗІМНІМ...

Сенажацямі, лясамі
За санямі, сані самі
Сьцелюць сьцежку,
Сьцелюць сьцілем.
У разгоне,
Белы коні
Сівы-грывы
Распусьцілі.
Заскрыпелі, зарыпелі
Палазы ў лазе запелі..
Просты вёрсты
Шляхам зімнім..
А сялянам — ім ня зімна
У кажусе..
Коні трусяць
Ў завірусе
Па замеценаму сьледу
Едуць, едуць, едуць..
Сіні сьнег
Сьняжынкі сее,
Усхадзілася завея

Вее, вее, вее...
І даліна
Ў белы іней
Гіне, гіне, гіне...
— І ня сьлізка...
Блізка, блізка
Стагі сена...
Чуць прыкметны
Багны, нетры
Ў мятусеньні...
Над стагамі
Жэрдзі-вежы...
А палозьзі гурбы рэжуць
Падкаванымі нагамі
І мінаюць гай за гаем...
Сівагрывых
Чутна ржаньне...
— Вы—эх! Вы—эх:
Стой!
Прыехалі!
Стажарні!

СЕНАЖАЦІ І ПОЛІ АСЬНЕЖАНЫ

Сенажаці і полі асьнежаны,
Рэкі высланы гладкім памостам.
Воўк з гушчару дарогай няезджанай
Бяжыць к вёсцы няпрошаным госьцем.

Лес у шлюбным адзеньні, а хмурыцца,
Ня вітае ён песьнямі раньня..
А у вёсках завеены вуліцы,
Ў мяккіх гурбах купаюцца сані.

Сівалапы гуляе пад вокнамі,
Пазірае хаціне у вочы.—
Толькі ўпоўдзень, часамі, замоўкне ён,
А як вечар—у шыбы стукоча.

Дзеці пальцамі шыбы з узорамі
Размалёўваюць, тулячы плечы.
Згорнуць ў жменю сьняжыначкі-зоры
І бягуць пасмактаць у запеччы.

Ноччу печ засьпявае ім комінам,
Сон салодкі ў пасьцелі ім сьніцца,
Што ў садку яны з крыкам і гоманам
На сіле ловаць гуртам сініцу.

25 лістапада, 1922 г.

БАЛОТАМ СЪНЕЖНЫМ ПРАЗ САСОНЬНІК

Балотам сьнежным праз сасоньнік,
Які смалёвым пахам вабіць,
Прастор балот зімою соннай
Люблю санямі разухабіць.

Люблю, як кусьцік нізкарослы,
Калі з саней назад паглянеш,
Нібы, адкінуўшы ён вёслы,
Плыве на белым акіяне.

Пукаты стог люблю аб'ехаць,
Сьяяды наўкол зрабіць палозьзем,
І сена, выскубнуўшы вехаць,
Люблю раскідаць па дарозе.

Люблю, як санкі мчацца з плачам,
Пісклявы гімн зіме заводзяць,
А конь падкуты чортам скача,
Нібы па шкле, па гладкім лёдзе.

Люблю закутацца кажухам,
Згайсаць ад меж да меж краіну
І крыкнуць гучна завірухам,
Што ў хвалях белых не загіну.

І зноў ляцець... Дуга хай звоніць,
Пакуль конь лейцы не аслабіць...
Прастор балот зімою соннай
Люблю санямі разухабіць...

25 сьнежня, 1922 г.

КАМСАМОЛІЯ

1

Вёска дрэмле... Вечар ліпнёвы...
Толькі вуліцы звонкі сьмех...
У лапці абуты з ліп новых
Едуць яны на начлег.

Сьвіткі зрэбны... Палатаны...
Але хлопцы—проста душа!
Гора бачылі шмат яны...
— Гэй, паганяй! Шырай шаг!

І заляскалі коняй капыты,
Дарогу друкуе сто ног...
Месяц плача хмаркай закрыты—
Угнацца за імі ня мог.

Вось паляна—коньмі стрыножана...
Вогнішча! Песьні! Сьмех!
Толькі лес шэпча трывожна
Дзіўны сказ пра новы начлег.

Ночка, ночка... Цёмна, нявесела...
 Вые на выгане воўк—
 Гэтай ночкай паўстанца павесілі,—
 Разудалы сьпеў вёскі змоўк.

Загарэліся хлопцы помстаю:
 Калі гэтак—адплата ня грэх!
 Хто з касой, хто з сякерай востраю
 Вышлі ў пушчу на новы начлег.

Звоніць пушча зноў разудалымі,
 Зноў шугае на вогнішчы корч,
 Калі трэба, то раз!—ударым мы!
 Ты маўчы, чорнавокая ноч!..

Дні мінулі—хлопцам весела!
 Вышлі з лесу—іх ня стрымаць.
 Сягонья паўстанцы вешалі,
 Сягонья на волі іх раць!

І яны, яны комсамольцы.
 Ём ня страшна адкрытая сьмерць,
 Ёх аружжа выстралам моліцца,
 Кліч іх гучны—наўкола глядзець!

І у полі пад градам шрапнэлі,
 Захіліўшы ў чырвоны сьцяг,

Марш хаўтурны ня раз ім пелі
І хавалі пад звон „тра—ра—рах!“

Тады раць іх спраўляла трызну.
Набіралася сьмеласьці, сіл...
Комсамолію—вольну айчыну
Ня спужаць міліёны маглі.

Комсамолец—запалены гартам,
Комсамолец—бунтарскі дух,—
Адзін кліч—стане новая варта,
Адзін кліч толькі—„Зьмену рыхтуй“.

4

І расьце, і расьце, і мужае
Комсамольцаў адважная раць.
Што ім вораг? Што і мяжа ім,
Як захочуць яны пагуляць!

На заводах, на фабрыках дымных,
Дзе палёў сінявокі прастор,—
Яны злучаны палкім уздымам,
Іх злучае юнацкі задор.

Толькі кліч—і за шэрагам шэраг,
Нібы мора прыбоямі хваль,
Яны змыюць мяжуючы бераг—
Вольным сьпевам запеніцца даль.

Ня стрымаць, ня спыніць ў падарожжы,
Хто агнём гэтай сілы сагрэт...
Пабядзіць дух паўстанчаскі зможа
Комсамалец, бунтар і поэт!

5

Вёскі сьпеў... Шумы гораду...
Вуліц вясёлы, звонкі сьмех...
Ўспамінаюць сягонья горда
Комсамольцы мінулы начлег.

З маршам ўдалы!.. Бач, здаволены!..
— Гэй, не адстань! Шы-рай шаг!..
Песьню! Плакаць даволі нам!
Комсамольцы—хлопцы душа!..

Сьвіткі зрэбны... палатаны...
Фабрычнага дыму пах...
Гора бачылі шмат яны,
І цяпер ім змагацца—ня страх!

Ня жыцьцё—а раздольле!..
Бо дзеці паўстаўшых краін...
Беларусь! і ты Комсамолія!
Я, комсамалец, твой сын!..

ЗАРУНЕЛА, ЗАРУНЕЛА...

Зарунела, зарунела аксамітам...
Рэчкай срэбнай—сонцам залілося...
На палёх здратованых, прыбітых
Паглядзі... Вясну радзіла восень.

Маладняк зялёны, бач, кудравіць,
Ахіляе край яскравым лісьцем...
Аб здабытай вольнасьці і славе
Маладняк шапоча ў песьні-сьвісьце.

Зарунела, зарунела аксамітам...
Рэчкай срэбнай—сонцам залілося...
Паглядзі... Над краем ужо зьвіты
Промені—жытнёвыя калосьсі.

Барацьбой гартованы, расправай...
На прастор, у сінь прыгожа выйсьці...
Аб здабытай вольнасьці і славе
Маладняк шапоча ў песьні-сьвісьце.

А Т А М А Н

Калі сёння на сельскім сходзе
Крычаць:
„Трактар давай замест сох!..“
Думка ўраз — аб паўстанцкім паходзе
Па беларускіх лясох.

Колькі раз грымела паўстаньне,
Каб пазбыцца няволі, пут...
Ды заўсёды ў мужыцкім стане
Канчай справу чужынца суд.

Суд ліхі — над паўстанцам расправа!..
Каб мужык — ды паўстанец, бунтар?
Аб паўстаньнях жыла толькі слава,
Пра іх пелі наш лірнік, дудар...

Але ў песьнях чуваць адвага...
На вачох — не пабачыш сьлёз...
А з грудзей не нясецца скарга
На мужыцкі паганы лёс...

Час мінуў... і мы у паўстаньні...
Неспакой у мужыцкай крыві...
Ну, цяпер ты, чужынец, васпане,
Мужыка, як раней, задаві?!

Не, пастой! ты нас ня зможаш:
Бач, паўстанцаў новы набор...
Зноў знаёмае нам падарожжа:
Пушча, поле, імшары ды бор.

Мужыкі збунтаваліся дужа,
А ў іх — цяпер ёсьць атаман...
І крыві ня спужае іх лужа,
Пераможа мужыцкі стан.

Вось і мы ў паўстаньні,
Неспакой у мужыцкай крыві...
Ну, цяпер, пан, чужынец паганы,
Мужыка, як раней, задаві?!

*

Жмурыць вочы вечар сіні...
— Гэй, на плечы торбы-ранцы!..
Каля лесу, па даліне
Ідуць хлопцы-ноабранцы.
Ідуць хлопцы... млеюць ногі...
Па траве дыбаюць роснай..
Лепей голад, як астрогі..
А бяз хлеба—млосна... млосна..

Новабранцы—хлопцы бравы,
Самахвотна вышлі з хаты...
— Дай спачынем ля дубравы,
Хоць падсушым сьвіты-латы.

Жмурыць вочы вечар сіні...
А наўкола—ціша, ціша...
Толькі вецер пры даліне
Куст алешніку калыша.

Зьнялі хлопцы торбы-ранцы,
На траве прыселі роснай...
— Эх, вы, хлопцы, эх, паўстанцы!..
А бяз хлеба—млосна... млосна...

Эх, ды што там!.. Што яда нам,
Калі мы цяпер ў паходзе!
Быць хутчэй-бы аб'яднаным
З тым, хто хоча жыць у згодзе.

Зноў на плечы торбы-ранцы...
Каля лесу, па даліне
Мужыкі ідуць—паўстанцы...
Жмурыць вочы вечар сіні...

*

Не лясы шумяць,
Ня дубравы гамоняць,
Плача бацька, маці:
На паход, бач, звоняць.

На паход, бач, звоняць
Са званіцы-ўлоньня,
З тых сяліб-загонаў,
Што паны палоняць.

Не жагнай, матуля,
Крыж там не паможа...
Як прыду адтуль я,
Будзе жыць нам гожа.

Плечы не сагнем мы,
Вольна будзе жыці...
Сіла ёсьць сягоньня,—
Бывай!.. Ня тужы ты...

Плача бацька, маці:
На паход, бач, звоняць...
Не лясы шумяць,
Ня дубравы гамоняць...

*

І застукала сэрца улана:
На зямлі нашай— больш не яздок...
Паглядзеў— мужыкоў як наслана!..
Чуе грозны загад атамана:
„Менск і Вільня, а там— Беласток!..“

Эх, пайшлі!.. Зварухнулася сіла,
Толькі рэхаю стогне абшар...

Хоць сягонья яшчэ і ня ў Вільні,
Але тут, вось, мужык гаспадар!

Чуеш, сёння на сельскім сходзе
Крычаць:

„Трактар давай замест сох!..“

А галодных шмат яшчэ ходзіць
Па беларускіх лясох...

Але што!.. Хай праведзены межы,
Хай на цэле краіны парэз...

Чуем вольны мы сьпеў Белаветы
Там гукае паўстанцамі лес.

Тут аб трактары сёння размова,
Аб канале, электра-пругах...
Калі-ж трэба заўсёды гатовы!
Добра знаем паўстанцкі мы шлях!..

Не заблудзім у буру і слоту,
Хоць засьцэле балоты туман...
Тут гатовы паўстанцкія роты
І на варце ўсягды атаман!

Абы чуць неспакой на балоце,
Хай заплача няволяй лаза,—
У паўстанцкім апошнім паходзе
Буду першы я партызан!

Лістапад, 1924 г.

МАЛАДНЯК

Тут учора бура выла нам,
Вецер-чмут гайсаў з кутка ў куток,
Стары бор з карэньнем выламан,
Сумны шум яго навекі змоўк.

Заіскрыла сонца—вір агню...
Буралом спаліла з гольямі!..
Зьніклі хмары... і пад чырваньню
Ўсе прасторы сталі голымі.

А сягонья—чутны водгукі
— Нам расьці—дык мала дня!
Толькі тут узьняцца мог такі
Волат лес—наш Маладняк.

Стройны лес і горды выгляд,
Нібы раць, што мкнецца ў бой,
Яго шум—што голас: „виедам
Пастаяць за праўду галавой“.

Маладняк сваімі лісьцямі
Шапаціць нам казку-вольніцу...

Помнім, помнім, як калісьці мы
Чорных дзён стрымалі коньніцу.

Перастаў і сумны сьпеў гусьці
Дні прышлі—ажно ня верыцца...
Хто-ж адвагі знойдзе, сьмеласьці
З сілай моладзі памерацца?

24 сакавіка, 1923 г.

ПЛЫВЕМ К ПРЫГОЖА-СЬВЕТЛАЙ ДАЛІ

Плываем к прыгожа-сьветлай далі...
На хвалях вогненнага мора...
А полымя ўсё плавіць, плавіць,
Палёў абшары, лес і горы...
Плываем к прыгожа-сьветлай далі...

На хвалях вогненнага мора
Плыве наш човен... бура стогне...
Дзе мы змагаліся учора,
Жыцьцё спакойна там сягонья
На хвалях вогненнага мора.

Плыве наш човен... бура стогне...
Відаць маяк—агонь дзяньніцы,
І золак дня туман разгоніць...
У новую жыцьця сьвятліцу.
Плыве наш човен... бура стогне...

Відаць маяк—агонь дзяньніцы...
Плываем к прыгожа-сьветлай далі.

Дзень хутка новы заіскрыцца,
Зямлю ўсю полымя расплавіць...
Відаць маяк—агонь дзяньніцы.

Плываем к прыгожа-сьветлай далі
У полымі—бяз ветру й вёслаў...
На прыстані мы пагуляем,
Сусветная, як прыдзе восень...
Цяпер—к прыгожа-сьветлай далі!

25 лістапада, 1922 г.

ЗЬ М Е С Т

	Стар.
* * * Мілы сэрцу, дарагі і любы...	7
Я малады	8
Крылатым гасьцям	13
Поле ціха шапталы калосьсем	14
У 1000—воры	16
Вокліч мой	18
Разбуджаная	19
Камуна—свят	20
Польскім барацьбітом	21
Вайна і Беларусь	23
Поэма блакітнага возера	26
Там, дзе ціх Нёман	30
Ціхі Нёман	32
* * * Ці можна тысячамі змераць	34
Прыпяць	36
Чырвоныя вяснянкі	39
Ленінамайскае	43
Песьні маёвыя	46
Помніш?!	55
Песьня	57
Песьня пра вясну	60
Вясна і дзяўчына	62
З цыкля „Вясеньні балаган“	64

	Стар.
Засьпявай быльлём, мяжа...	68
Зіма	70
Шляхам зімнім	73
Сенажаці і полі асьнежаны	75
Балотам сьнежным праз сасоньнік	77
Камсамодія	79
Зарунела, зарунела...	83
Атаман	84
Маладняк	89
Плывем к прыгожа-сьветлай далі	91

ЦЕНА 75 Коп.

8000000027207 1

1/11/94
Дел. судья
1994 г.

